

Mama și Sofca se repezără spre poartă cu lumânările aprinse

SÂNGE STRICAT

Și că toate acestea erau adevărate s'a mai văzut și din purtarea mamei de mai târziu ca și din zorul să dichisească și să curețe casa. De atunci, odăile începură să fie mereu gătite. Fu ă sco se cearceafurile, perdelele, șervețelele și covoarele la aerisit, dar nu ca să fie băgate din nou prin c'ulapuri și cufere ca înainte, ci așternute sus pe divanuri sau agățate pe pereți, astfel ca atunci când va veni cumpărătorul, să nu creadă că vând din pricina sărăciei și prin urmare să dea un preț mai mic, ci văzând camerele frumos și bogat împodobite să-și dea seama că vând pentru că vor să se mute și nu mai pot sta în acel oraș, iar, că dacă ar fi siliți să desfacă de nevoie sau ajunși la marginea sărăciei, n'ar avea decât să dea covoarele și mobilierul luxos din casă și tot ar mai fi avut din ce trăi câțiva ani. Ba încă prin aspectul acesta bogat al casei să se simtă și cumpărătorul mândru că nu face târgul cu niște sărăcii și că vând și din prietenie pentru el, ca să-l facă și pe el «cirac», un urmaș vrednic, să-l încurajeze ca începător și mai ales ca străin, ajutându-l să ajungă stăpân și proprietar...

Sofca a fost mirată însă de râvna și zorul mamei în a împodobi casa chiar în fața pierderii, vânzării ei, lucru la care a pus și ea mâna, căci nu s'a mărșăvit numai la cele dinăuntru, ci a trecut și în afară, văruind și curățind pereții, așezând curtea și grădina, smulgând rădăcinile uscate și buruenile nefolositoare, pentru ca noul proprietar să nu dea de stricăciuni și lipsuri ca la oamenii de jos, cari,

când vând ceva, înainte să se mute, găuresc și distrug totul, smulg grinzile și podelele și iau cu ei până și pragul dela uși...

N'avea să treacă prea multă vreme până să afle și rudele de planul vânzării. Cum și dela cine, nu se știa. Sofca își dădea seama că, oricât ar ascunde și tăinui, nu se poate ca adevărul să nu iasă la lumină. Oamenii, văzând acele neconținute reparații și înfrumusețări ale casei, pricepu ă despre ce e vorba și începură să vină zilnic pela ele. Cine știe dacă nu chiar mama, pe furiș de Sofca, îi chemase și îi înștiințase, rugându-i în același timp ca față de față să ascundă și s'o cruțe cel puțin până în ziua din urmă, de știrea aceasta neagră, dureroasă, nenorocită.

De aci a înțeles Sofca purtarea ciudată și mișcătoare a tuturor față de ea. Care mai de care, cu adevărată părere de rău, mai ales pentru ea, Sofca, se întreceau s'o ia cu sine, știind că n'o vor mai vedea și că ea, sărmana, fără nicio vină, va avea de suferit, acolo, printre străini.

Numai mătușa Stoia nu s'a lăsat. Intr'o zi când a venit, după ce s'a sărutat jos cu Sofca și a mai stat de vorbă încet cu ea, s'a urcat sus la mama — sora ei — unde erau și alte femei, care toate știau că se vinde casa, și cum ajunse sus, începură să se audă certuri și strigăte. Nu ajutau nici șoaptele nici semnele lor ca s'o facă să tacă, cu toată grija mamei ca să nu afle Sofca de jos despre ce este vorba. Copila însă auzea totul, mai ales când se deschidea ușa sau când ele, întrerupându-se una

pe alta, strigau și mai tare. Le auzea nu numai cearta lor, dar și toate cuvintele, toate ocările jignitoare îndreptate împotriva tatălui, fără îndoială.

— Taci!

— Nu vreau să tac, fă! — se auzea, cum, printre degetele mâinii care-i astupa gura, striga ea cu glasul înăbușit, un glas însă care nu voia cu niciun chip să se dea bătut. Știu eu! — Crezi că nu știu?

Văd eu toate! Dar de ce? De ce să sufere fata? Eu vreau s'o apăr, s'o ocrotesc! Dar tu, tu? (acestea toate erau spuse colo sus, mamei, sora ei). Gură n'ai? Limbă n'ai? De ce nu-i vorbești? Doar ți-e bărbat! Numai el și el, dulcele bărbat să fie ângă tine și puțin îți pasă de rest!..

Și toate, colo sus, Sofca le auzea, se înflăcărau pentru ea, îi luau apărarea și o plângeau!..

VIII

Chiar a doua zi de Rusalii, seara, de sus, dinspre graniță, auziră cântând niște lăutari, cari, apropiindu-se, depănau o arie voioasă, străină, necunoscută. Mama, cuprinsă ca de o presimțire, ieși din odaie:

— Sofcă, n'o fi el!?

Sofca rămase locului. Nu putea crede. Nu era cu puțință ca el să meargă atât de departe, încât aducând cumpărătorul căruia îi vindea ultimul bun ce mai avea, să facă lucrul acesta cu lăutari și veselie! Și totuși înțelesese pe dată... O făcea tocmai ca să ascundă, să mascheze faptele.

Magda, speriată, fugi pe scări ca să aprindă lămpile în catul de sus.

Nu trecu mult și în fața porții se opri o trăsură și Sofca auzi vocea aceea stranie, așa de bine cunoscută:

— Deschideți!

Fără să mai cerceteze dacă sunt îmbrăcate cum trebuie, amândouă, și mama și Sofca se repeziră spre poartă, cu lumânările aprinse. Deschiseră. El era. La flacăra lumânării îl văzură coborînd încet din trăsură. Nu i se vedea fața, dar după port îl recunoscură. După el coborî un alt bărbat, înalt, voinic, care stătea în fundul trăsurii, în întuneric. De sigur că acesta era cumpărătorul casei.

După ce a plătit pe lăutari, gorniști și birjar, tatăl deslegă dela trăsură roibu frumos înșăuat, aducându-l înăuntru și legându-l de dudul cel bătrân. (De sigur acesta era calul cumpărătorului pe care urma să plece dela ei călare). Intrară înăuntru. Poate de oboseală sau de băutură, căci și una și alta sleiesc puterile omului, fața tatălui era galbenă, trasă și încordată. Indreptându-se cu mosafirul spre locuință, începu să-i arate casa:

— Uite, coane Marco, uite aici e seraiul meu. Asta e vestita casă a lui «Efendi Mitu». Asta e casa mea și asta fata mea, Sofca mea, Sofca tatii!

După ce a întins mâna mamei, pe care aceasta o sărută, prinse a mângâia drăgăstos pe Sofca pe păr și obraji, plimbându-și, mișcat, palma, pe fața ei. Sofca era foarte tulburată.

Oaspele, jupân Marco, oarecum stânjenit, strânse mâna mamei. Sofca nu știa dacă trebuie numai să-i dea mâna sau să i-o și sărute. Nu era însă bătrân. El, băgând de seamă nedumerirea fetei,

ca s'o scoată din încurcătură îi întinse mâna, voind s'o retragă numaidecât, dar, pe care totuși, ea se grăbi să o sărute.

— Ești bine, sănătoasă, fată? — o întrebă.

Intrară cu toții în casă, cu lumânările aprinse. Sofca băgă de seamă cum mosafirul parcă mânca din ochi casa, care dreasă părea alta, parcă mai mare, mai încăpătoare, tăindu-și silueta în noapte, prin ferestrele luminate dela bucătărie și dela catul de sus. De asemenea, Sofca mai văzu cum cumpărătorul nu-și mai lua ochii dela mamă.

Aceasta mergea înaintea lor, bucuroasă de venirea bărbatului și puțin rușinată; cu glasul tremurând, dar încercând să se stăpânească, strigă:

— Magdo, Magdo, vino 'ncoa repede! Au sosit mosafirii!

Magda se pierduse cu firea. Parcă nici nu mai știa pe ce lume se află. Venind în fața stăpânului, îi sărută mâna, amuțită. El o opri, mirat și binevoitor:

— Uite Magda! Ce Magdo, tu ești încă aici?

— Eu... eu... încă... încă... bâlbâi ea, oarecum jignită. — Aici sânt, dar unde să fiu, boierule! Mai încape vorbă că aici!?

— Și ai tăi la țară ce mai fac? Sunt bine, trăiesc toți?

— Trăiesc, trăiesc, boierule! — răspunse Magda, tot legănându-se, puțin rușinată că el, stăpânul, duce grija și de ai ei.

Urcară cu toții în odaia de primire. Mama avea aerul fericit ca și casa care, curată și împodobită, părea că se află în zi de sărbătoare. Sofca știa cât de mare plăcere îi va face tatălui ei că dă de atâta rânduială și curățenie pretutindeni, dar mai ales că venise cu cumpărătorul, așa încât acesta să fie plăcut surprins și impresionat, în deosebi în camera unde se aflau, curată și așternută cu scoarțe minunate, cu polițele încărcate de ulcele înflorate, vase și ibrice de aur și argint vechiu, peste care cădea lumina gălbuie a lumânărilor din cele două sfeșnice mari și grele, aurindu-le parcă și mai mult și făcând să joace în ele refrângerea roșiatică a covoarelor și a pernelor de pe divane sau a șervețelilor de mătase agățate în perete.

Jos la bucătărie, Magda se grăbea să așeze mâncarea în farfuriile înșirate pe masă, ca apoi să servească cum se cuvenea pe stăpân și pe mosa-

fir, care tot cerându-și iertare, nici nu voia să stea pe divan, ca să nu mototolească perinele, și de abia se așază pe un colț, lângă măsuță, de urde întorcându-se spre tată, rosti stingherit:

— Dar Mito... eu plec, n'aș vrea să vă stânjesc cumva...

Mama nu dădu însă răgaz tatălui să răspundă, stăruind ea pe lângă mosafir să rămână, spunându-i că era așteptat, că era de al lor și, ceva mai mult, ducându-se la ușă strigă spre bucătărie:

— Magdo, adu!

Sofca pricepu că această chemare era pentru ea, ca să se grăbească cu sufrageria; Magda aduse sus gustarea și rachiul și le dăduse mamei să servească. Puțin după aceea fu gata și Sofca. Scoase de după scară tava mare de argint și, după ce așază pe ea farfuriile cu mâncare, o duse la ei și punându-le-o în față, începu să-i servească. Cum stătea așa aplecată asupra lor, băgă de seamă că oaspetele nu-și mai putea lua ochii dela ea, fermecat mai ales de părul bogat, împletit în cozi dese și grele, care-i cădeau frumos pe gât și umeri. Măgulită, fericită și rușinată în același timp, ea roși și cu o mișcare repede, duse mâna să-și ridice părul de pe ceafă și coborî apoi fuga, jos la Magda în bucătărie. Aceasta, fără a presimți sau bănui ceva de vânzarea casei, bucuroasă că i-a venit stăpânul și că pe deasupra i-a și vorbit, nu-și mai găsea astămpăr tot mormăind și certându-se singură, roasă de părere de rău: cum așa, nebuna de ea, să nu simtă că-i vine stăpânul, mai ales că noaptea spre Sâmbătă a visat lucrul acesta și putea să-și închipuie că are să vie...

Oaspetele, cumpărătorul, când a plecat dela ei, a doua zi, în zori, încălecând pe cal și ieșind, se opri îndelung în fața casei, măsurând-o cu ochii, ca și cum ar fi vrut să i se întipărească în creier și s'o ducă cu el în minte, cu poartă și vecinătate chiar... Plecând de acolo, după destulă vreme, se opri lângă cișmeaua de jos a orașului, în locul unde sfârșeau grădinile și începeau lve-zile și câmpurile. Trecu apoi în partea nouă a orașului, care avea o înfățișare mai mult de țară decât de oraș, populată mai toată de coloniști și țărani de prin satele vecine și mai mult cu refugiați din Turcia. Calul, un roib cu coada lungă până la copite, cu gâtul subțire și mândru, cu capul pătrat și ochii plini de vâpaie, odihnit, simțindu-și stăpânul în șea și strâns în picioarele lui, se scutura și, săltându-l, plecă voios la drum.

Era în zori. Noaptea se risipise. În jur și în zare, peste câmp, ca într'o ceață, abia se iveau zorile. Din câmp și din grădini se ridica un miros puternic de iarbă proaspătă și de rădăcini umede, tinere. De pe undeva din apropiere se auzea șopotul unui

Sus erau încă la masă. Mai mult însă se bea decât se mânca...

De aceea Magda, dându-și seama că vinul pe care-l cumpăraseră ea pentru sărbători se va isprăvi repede, noaptea târziu, fără ca s'o v da cineva, trecând binisor pe sub fereastra cea mică, se duse în pivniță și acolo, deschizând canaua butoiului, luă din vinul lui Tonet, crezându-se în drept la această hoție, ba încă socotindu-se răzbunată pe Tonet.

— Eu, blestematele? — se auzea ea spunându-i, cu un ton de mironosiță. Ai uitat lacătul aici și acum ți se pare că ți s'a furat tot.

Și ieșind din pivniță se duse cu vinul în bucătărie, grăbindu-se să-l toarne în diferite sticle și căni, ca nu cumva mama sau Sofca să vie și să bage de seamă fapta ei, căci știa ce o așteaptă atunci, în afară că ar fi trimis-o cu sila să d'șerte vinul la loc.

Afară aproape că se înoptase și la comesenii de sus, buna voie creștea din ce în ce. De câte ori se deschidea ușa și se arăta în ea mama ca să poruncească ceva Magdei sau chiar Sofcâi, aceasta auzea pe mosafir, când cei doi bărbați rămâneau singuri, spunând:

— Ce-am spus, eu nu retrag!

Sofca, în cele din urmă, i-a lăsat și s'a dus să se culce. Întâi pentru că nu e frumos ca o fată să șadă atât de târziu noaptea și apoi ca să poată, a doua zi, când mama avea să fie obosită după o noapte de nesomn și veghe, să se scoale ea și să aibă grija casei.

IX

râu, însoțit de ciripitul leneș al păsărilor încă adormite...

Toate ulițele dela marginea orașului erau cufundate în întuneric. Lui însă, străinului, mosafirului întârziat, i se părea (și aceasta pentru că mergea mai mult cu capul întors spre casa Sofcâi) că încă îi este calea luminată de lumânarea ce se zărea aprinsă în casa lăsată în urma lui. De mulțumire și fericire atunci, își ducea din când în când mâna la cap, scoțându-și șapca și plimbându-și pe obraji și frunte mâna înfrigurată.

Roibul, deprins la drum, mergea înainte fără să mai fie îmboldit, săltând la deal și aplecându-se la vale, urmând calea îngustă din fața lui, marginită de amândouă părțile de ziduri înalte de piatră și copaci bătrâni. La capătul drumului începea urcușul spre piață și de acolo spre locuința boierului; pe măsură ce se apropia de casă acesta, îndreptându-se în șea și strângând hăturile, căuta să arate cât de bine. Calul ajungând în strada lor se opri în poartă și, de bucurie, necheză.

Sus în piață mai sclipeau, ici și colo cărbunii

aprinși ai vânzătorilor de salep și se auzeau strigătele lor, pe când pe la el, ca de obicei la marginele de oraș, toate luminile erau stinse și domnea cel mai deplin întuneric. Numai lătratul puternic al câinilor și cântatul cocoșilor răsuna în ceața alburie, trimițându-și ecoul peste câmp și livezi.

Marco întoarse roibul în așa fel ca să poată deschide poarta împingând-o cu umerii și coastele. Și cum din deprindere știa sigur că numai cu sgomotul făcut de mâinile și picioarele lui, nu putea trezi pe cei din casă, locuința fiind destul de departe de poarta de intrare, scoase pistolul din brâu și începu să tragă în merele din pomi. Apoi, privind prin crăpăturile destul de largi ale porții, scânderile fiind depărtate una de alta, așteptă cu nerăbdare să vadă că se aprind luminile în casă și că sluga lui, Arsa, vine spre el ținând în mână lumânarea de seu înfiptă într'un sfeșnic.

— Cine e? Cine e? — se auzi glasul servitorului strigând din fugă; ținând lumânarea plecată ca să nu se stingă, el fu într'un suflet la poartă, unde răspunsul sec al stăpânului răsună tăios ca întodeauna:

— Eu!

Arsa, cu o mână ținea în sus sfeșnicul, ca să lumineze mai bine calea stăpânului, iar cu cealaltă se muncea să deschidă poarta, smulgând parul și grinda care o sprijineau; în zorul ce dădea, nici nu băga de seamă că ieșise în cămașe și ismene și nici că o opincă îi rămăsese nu știu unde, colo, prin curtea lungă. Deschizând și neștiind ce să spună, mângâie roibul, vorbindu-i lui:

— O, o, roibule!.. A, a, roibule!..

— S nteți bine, trăiți? — îngână stăpânul intrând și trecând repede pe lângă el.

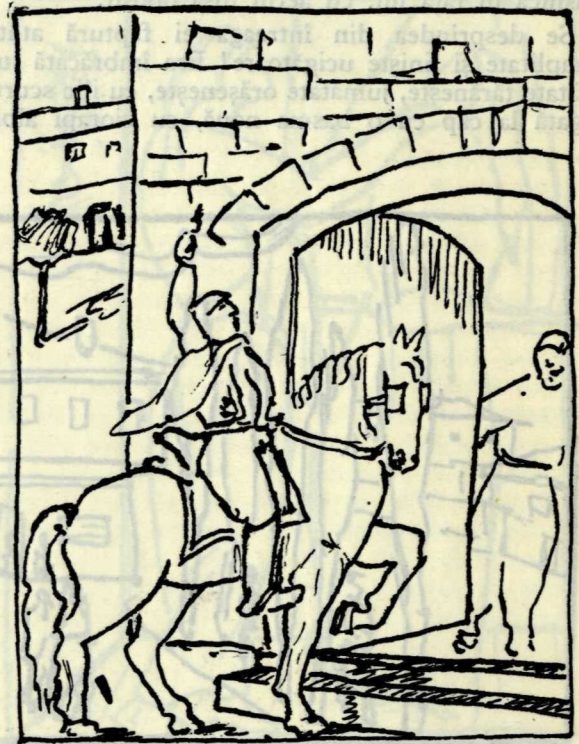
Arsa fugind în urma calului ca să-l ajungă, de abia îl prinse la ușa bucătăriei; îl apucă de hățuri și-l ținu bine strâns pentru ca stăpânul să poată descăleca ușor.

Marco, ca întotdeauna, descălecând se îndreptă către cămăruța zidită de curând; o încăpere scundă, săpată aproape în pământ, nepardosită, lăsată cu pământul așa gol, cu aerul înăbușitor de îndelungă neaerisire, căci nimeni nu îndrăsnea să intre în lipsa lui, în acea hrubă. Pernele tari și aspre erau tot așa cum le lăsase la plecare. Intâiul lucru ce făcea intrând, era să-și arunce privirea spre cele două lacăte mari animate de belciugele unui cufăr lung și înalt, înflorat cu colori vii, ca să vadă dacă sunt tot la locul lor, așa cum le așezase la plecare și cu semnul ce le pusese ca să fie sigur că nimeni nu s'a atins de ele în lipsa lui și n'a încercat să le deschidă. După ce s'a încredințat că totul e în rânduială, se așeză jos și așteptă ca fie Arsa, fie fata din casă, să vie să-i aducă lumânarea și să-l ajute să se desbrace.

Intr'aceasta, zorile se apropiau. Prin ferestruica îngustă a cămăruței, el privea când cerul, când caldarâmul alb din curte, când cofa prinsă în

lanțuri dela fântână. Din bucătărie se auzeau trosniturile ramurilor uscate și ale surcelelor pentru foc, urmate numaidecât de pâlpâirea puternică și de lumina flăcărilor vii care-și trimiteau răsfrângerile pretutindeni, ajungând până la hruba lui. Se auzeau pași grăbiți, al căror ecou răsuna tare în bucătărie, prin celelalte odăi, încoace și încolo.

Arsa, după ce duse calul în grajd, de unde ajungea până la el mirosul cald de băligar și fân și behăitul surd al oilor trezite, veni la stăpân, aducându-i lumânarea, și începu să-l desbrace cu băgare de seamă, luând-o de sus în jos. Marco, lăsându-se în voia lui, întrebă:

Cine e? Cine e? se auzi glasul servitorului

— S'au sculat?

— Da, da, boierule! Cucoana tot deretecă prin bucătărie. Chiar și Toncea (fiul) a început să se îmbrace.

Marco nu voi să stea ca de obicei pe perina proaspăt înfățată de Arsa, ci, pentru ca să-l desculte, se așeză pe cufăr, sprijinindu-se în mâna-mică și păroasă, cu degetele scurte, dar delicate. Brăul de mătase, pistolul și iataganul ca și inelul cu chei, fură duse afară de Arsa, odată cu celelalte lucruri, pentru curățat și aerisit. Marco rămase în locul acela, cu capul plecat deasupra pantofilor descheiați. Din haina și vesta descheiată i se vedea pieptul păros care se unea cu barba scurtă și stufoasă. Stătea nemișcat. Nu ridică privirea nici când intră femeia cu serviciul. Pe o tavă mică și

veche aducea o cană mare cu apă și pe o farfurioară câteva bucățele de zahăr de o culoare destul de îndoelnică. Băgă de seamă că zahărul e vechiu, cumpărat de mult și că nimeni nu se atinsese de el de teamă să nu-l cheltuiască.

Ca întotdeauna, deprinsă cu venirile lui neașteptate și la timp nepotrivit, ea intră liniștită și, dându-i bună ziua, întrebă:

— Ați venit?

— Am venit! — răspunse el tăios și posac, ca și celorlalți. Și fără să se uite la ea, luă zahărul și apa pe care o bău până la fund.

— Să fac curățenie? — întrebă iar femeia, stând pașnică în fața lui, cu aerul însă obosit.

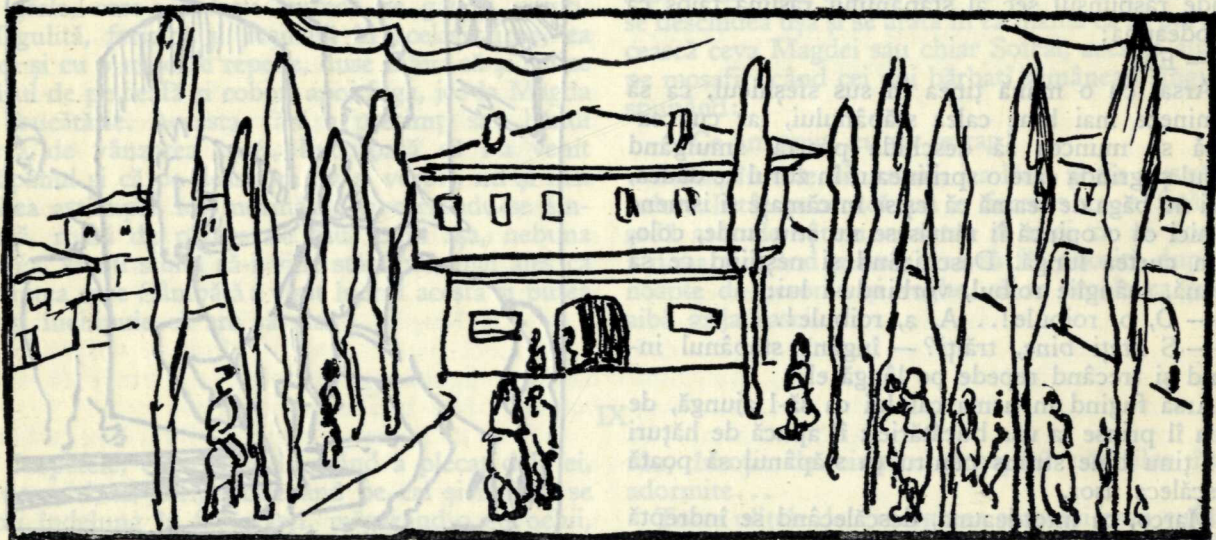
Se desprindea din întreaga ei făptură atâta simplitate și liniște ucigătoare! Era îmbrăcată jumătate țărănește, jumătate orașenește, cu ilic scurt, legată la cap cu o basma nouă, cu ciorapi albi,

groși în picioare, înfășurată într'o fotă curată țărănească, peste care era încinsă cu un brâu de care atârnavo foarfecele. Uscată, cu ochii pierduți în gol, osoasă, cu fața galbenă și brăzdată de griji. Răspândeau ca mai toate țărăncile, un miros de lapte amestecat cu iese și vestimente vechi.

— Curăț! — răspunse Marco, stând așa nemșcat pe cufăr. Și ascultă! — o opri el, în timp ce femeia se îndrepta spre ușă. Spune-i lui To... să se îmbrace de grabă și să meargă la han... Sau lasă... Lasă să stea acasă! — adăogă, făcându-i semn cu mâna să iasă.

«Pot și singuri, câteva zile... acolo! — sfârși el, mai mult ca pentru sine.

Ea ieși. Indată după plecarea ei intră Arsa cu așternutul. Se luminase de ziuă. Marco făcu semn slugei să astupe ferestrauca cu o pătură. Și când în cămăruță se făcu întuneric de tot, se întinse greoi pe pat și se înveli bine ca să doarmă.

Mosafirii începuseră să vină

X

În ziua aceea Sofca n'a mai avut astâmpăr, frământată de un gând pe care nu și l-a iertat, nu numai mai târziu, dar nici chiar vieța toată...

Cum, cum să nu simtă ea lucrul acesta, ea, Sofca, ea căreia nu-i scăpa nimic, care simțea și pricepea toate, iar acum când a fost vorba de vieța, de capul ei, cum să se înșele! Dar de unde putea bănuși? Cum să-i treacă prin gând? Știa doar atât, că i s'a vândut casa, că mosafirul de peste noapte era cumpărătorul. Și acum?!

Tatăl, după plecarea necunoscutului, se culcase și dormise până a doua zi la amiază. A mâncat apoi la prânz, bine și, după masă, s'a culcat din nou. Seara, după ce s'a înoptat, coborî la ele, pe întu-

neric, jos în bucătărie. Iși aruncă privirea prin curte, prin grădină. Coborî și în pivniță. Mama ieși în urma lui să-i dea o mână de ajutor sau vreun sfat la nevoie.

După cină, Sofca s'a culcat cu Magda în odaia cea mare. Aceasta avea voie să doarmă acolo, când copila se temea să rămână singură. Adormind, ea n'a mai știut ce s'a petrecut... De unde putea bănuși, că tocmai atunci se va hotărî cu ea! Dacă ar fi știut nu s'ar fi lăsat furată de somn. Dar ea, aproape că se împăcase cu gândul că vor vinde casa, ba chiar era bucuroasă că se sfârșește odată și cu povestea aceasta și că, chiar fără casă și plecate în străinătate, în Turcia, și tot va fi

mai bine pentru ele; cel puțin nu numai că vor fi mereu împreună cu tatăl, dar vor avea și ele pe cineva mai mare, un ocrotitor bun care să le apere și să le poarte de grijă, ca să poată trăi mai liniștite, să râsufle mai liber. Gândul acesta aproape că o făcea fericită, așa încât, legănată de el, adormise lin și dusă.

Târziu, către miezul nopții, când îi era somnul mai dulce, după cum și-a amintit mai târziu, auzi de sus, prin tavan, chiar din odaia tatălui, șoapte de voci înăbușite, apoi mai tare, parcă glasul mamei și zgomot de pași cari mergeau de acolo până colo prin cameră. Ca niciodată până atunci răsună în noapte o voce puternică; mai mult un strigăt de împotrivire, urmat de ceartă, de plâns. A doua zi de dimineață, când mama se ivi în capul scării, cu mâna pe frunte, toată expresia feței ei, ochii și gura și toată făptura, aveau ceva abătut, desnădăjduit, ceva care ascundea o adevărată groază. Nici nu intră bine lângă ele, în bucătărie și rosti, grăbită:

— Magdo, ia pe Sofca și du-o la mătușa ei; să rămână acolo, dar tu întoarce-te numaidecât.

Acestea se petreceau în bucătăria încă scufundată în întuneric, iar pământul de pe jos mai avea umezeala nopții. Era curat. Numai fumul se ridica așezându-se pe grinzile înegrite; pe pereți și polițe străluceau tăvile și tingirile arămii. Când Sofca auzi cuvintele acelea rostite de maică-sa, și știind ce însemnau, se înfioră iar tăvile și vasele agățate în jur, începură să-i pară niște ochi mari, sângeroși, deschiși parcă să înghită totul, pe când lucrurile prinseră a i se învârti în cerc înaintea ochilor. Iși veni însă în fire numaidecât și, ridicându-se, gata să atingă tavanul cu mâinile înălțate deasupra capului, speriată, ieși cu înfrigurare să caute pe maică-sa, s'o întrebe încă odată, neputând să creadă. Aceasta se ascunsese în odaia ei și, rezemată pe pervazul ferestrei, plângea și ofta. Presimțea câtă durere și câtă amărăciune o așteptau dacă necunoscutul îi lua copila? Sau poate bucurie și fericire?!

Sofca știa ce înseamnă trimiterea ei de acasă... Nu mai era nicio taină că era logodită și că o îndepărtează de casă vreo câteva zile, ca s'o pună la adăpost de năvala lumii cu întrebările, curiozitatea și feliicitările ei. Sofca simțea cum, de groază, îi ard degetele picioarelor, cum i se zgârcesc, cum apoi acea dogoare se urcă în ea, îi cuprinde genușii și îi pătrunde toate măruntaiele, înjunghind-o ca un cuțit.

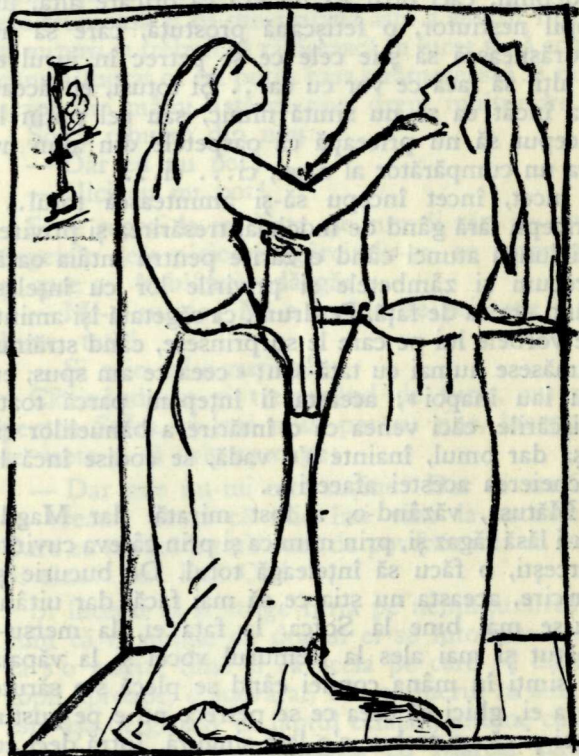
— Maică! rosti ea, apropiindu-se de mamă-sa.

Aceasta însă, aproape fugind, se depărtă de lângă ea, băgându-și capul în cadrul ferestrei celeilalte și plângând și mai tare. Printre lacrimi o ruga pe Sofca să plece de lângă ea și să n'o mai întrebe nimic.

— Du-te! Du-te! fata mea! Și nu mă mai întreba! Oh! Nici nu știi ce este! Dar așa e!

Soarta fiecăruia! Parcă tu nu știi? Am avut eu dela el, vreodată, ceva bun? — Niciodată! Vezi cum este, înțelege-mă și nu mă mai supăra și tu... Am destule pe capul meu! Oh! — adăogă ea, coborînd glasul, de frică să nu fie auzită sus.

Totul se învârtea în jurul Sofcâi... Și capul și tavanul și toate lucrurile din față, mamă-sa în cadrul ferestrei de care era rezemată, ușa, scaunele, tot și pe deasupra plânsul acela al ei, care o încluda și prin care voia parcă să-i arate că nu e de partea lui. Nevoind totuși să creadă lucrul acesta și nemai putându-se stăpâni, o întrebă fățiș:

— Maică, zise ea apropiindu-se de maică-sa

— Dar ce e, măicuță? Ce e?... Și de ciudă și de îngrijorare, începură să-i curgă lacrimile.

— Nu știu, fata mea! Nu știu și nu mă mai întreba! Degeaba! Totul s'a sfârșit! Uite, el, colo sus, e furios... Nici nu mai îndrănesc să-i ies înaintea. Oh, nenorocita de mine!

Sofca se sculă. Se simți dintr'odată cuprinsă de furie, dacă nu chiar de ură pe tatăl ei. Era mâniată și se simțea jignită de felul cum voia s'o mărite, în grabă, fără măcar s'o întrebe.

Magda, făcând curățenie în camera lui tată-său, plângea și ofta și, cum acestuia nu-i plăceau lacrimile și bocetele, deodată, se auzi tunând vocea lui mâniată, tăioasă, grozavă:

— Hei, ce tot urli și mi te bocești aici? Hai, cară-te, pezevenghe schiloadă!

Ceea ce o întristă pe Sofca e că ea simțea că acel « pezevenghe » și « schiloadă », nu era spus numai pentru Magda, ci pentru ele toate trei și mai ales pentru ea, Sofca. Și glasul lui suna atât de aspru și sec, încât copila, de teamă să nu fie din nou jignită, se lipsi să se mai ducă la el.

Când Magda coborî, amuțită, luă pe Sofca și fără să rostească un cuvânt, plecară la mătușa Catinca.

Indurerată, cu sufletul rănit, Sofca ar fi vrut să plece, să părăsească totul, toate întâmplările acestea neașteptate, în care, totuși, ea nu putea crede. Știa însă că cele puse la cale de ei nu se vor îndeplini, căci doar ea nu era ca oricare alta, un copil neștiutor, o fetișcană prostituată, care să nu îndrăznească să știe cele ce se petrec în jurul ei și alții să facă ce vor cu ea... Și totuși, ei făceau așa încât ea să nu simtă nimic, sau cel puțin la început să nu priceapă că oaspetele din ajun nu era un cumpărător al casei, ci... ci...

Încet, încet începu să-și amintească totul... Pricepu fără gând de îndoială, tresărirea și privirea lui lungă atunci când o zărise pentru întâia oară, precum și zâmbetele și privirile lor cu înțeles, când era ea de față. Pe drum, ca săgetată își aminti de vorbele lui pe care le surprinsese, când străinul rămăsese numai cu tată-său: « ceea ce am spus, eu nu iau înapoi »; aceasta îi înțepeni parcă toate mișcărilor, căci venea ca o întărire a bănuelilor ei. Așa dar omul, înainte s'o vadă, se codise încă la încheierea acestei afaceri...

Mătușa, văzând-o, a fost mirată, dar Magda nu-i lăsa răgaz și, prin mimica și prin câteva cuvinte turcești, o făcu să înțeleagă totul. De bucurie și fericie, aceasta nu știa ce să mai facă, dar uitându-se mai bine la Sofca, la fața ei, la mersu-i abătut și mai ales la tremurul voci și la văpaia ce simți în mâna copilei când se plecă s'o sărute pe a ei, ghici că ceea ce se petrece nu e pe gustul fetei și că nu trebuie s'o lase singură. Intră deci cu ea în odaie și, prefăcându-se că deretecă prin casă, o chemă lângă ea, încercând s'o mângâie.

— Vino, vino încoa' Sofco! Stai jos, Sofchițo! Odihnește-te și nu-ți fie teamă de nimic...

Nemai putându-se însă stăpâni, plecă în fugă cu Magda acasă la Sofca, lăsând-o singură. Sofca se trânti în pat și auzi cum mătușa plecând, avu grijă s'o încuie în odaie de teamă să nu plece. Trebuia însă să închidă și poarta de afară, pentru ca Sofca să nu vadă pe fereastră ce se petrece peste drum, la ea acasă, ceea ce nu făcea decât să-i reîmprospăteze mâhnirea... Magda care forfotea de colo până colo, ducându-se de sigur pe la vecini să povestească tot ce aflase...

Nu trecu mult și auzi vocea veselă a lui Efendi Mitu, primind mosafirii cari începuseră să vină, rude mai ales, unchi bătrâni și mătușe, precum veri și verișoare. În toată clipa intra și ieșea câte o mătușă sau altcineva și mai ales mătușa Cata care

nu-și mai găsea astâmpăr. După ce, prin poarta larg deschisă, intrară toate neamurile, amuți totul din nou, parcă învăluit de-o taină. Fără îndoială că în timpul acesta tatăl le spune în șoapte de măritușul Sofcâi, cerându-le în același timp să nu cumva să scape vreo vorbă față de lumea străină, ca să nu afle nimic, nimeni, până în ziua nunții... Iar după ce le-a spus noutatea, fiecare poate să plece acasă să se pregătească de nuntă, să-și reînnoiască hainele de nuntași...

Toate acestea o înfuriau grozav pe Sofca. Cum, cum se putea să se poarte așa cu ea, tocmai cu ea pe care toți o iubeau și o cinsteau atâta? Să fie acum dată în lături aproape ca și cum s'ar fi pus la cale o treabă de toate zilele, ceva obișnuit, și ca și cum ea nu ar fi însemnat nimic... Dar cu cine o mărită? Cine e omul acela? De unde vine? Ce este?

Covârșită de mâhnire și de neliniște, se puse pe un plâns amar, sfâșietor, până ce fu cuprinsă de o amețală care o lăsa în nesimțire, timp îndelung, fără să-și dea seama ce se petrece cu ea. Venindu-și în cele din urmă în fire, clipele strecurate i se părură nesfârșit de lungi și de grele, dar pacea tot n'o găsi, căci gândurile amare se întoarseră și rătăcirile și vârtejul o cuprinseseră din nou.

Așa dar, pretinsul cumpărător al casei, de peste noapte, nu era altcineva decât pețitorul ei!

Deodată i se păru că e părăsită în voia lui, lăsată sub ocrotirea lui și că necunoscutul care, în ajun, o privise cu atâta lăcomie acum o săruta pe gură și o strângea cu degetele-i subțiri, dar scurte și bătătorite. Părul i se ridică pe cap la această închipuire și broboane de sudoare îi umeziră fruntea, înghețând-o. Ingrozită, se sculă de pe pat și fugind prin odaie, se văeta:

— Doamne! Doamne!

Neavând unde să plece, căzu din nou pe pat și așteptă. Târziu de tot, când se înoptă de-a-binelea și se înapoia mătușa, se mai liniști, căci știa că, după cum era obiceiul, avea să afle toate dela dânsa. Mătușa însă nu se întoarse singură, ci însoțită de o altă femeie, o vară sau tot mătușă a ei și intră cu ea drept în bucătărie, ca să pregătească cina, o cină mai îngrijită, căci, pentru Dumnezeu! avea mosafir pe Sofca! Acolo, tot robotind, vorbeau tare între ele, tocmai pentru ca să fie auzite de fată, spunând astfel cine este ginerele, de unde este, ce este și, în sfârșit, tot ce trebuia să știe ea.

Astfel află că pețitorul ei, acel Marco care era atât de bogat încât nici nu se știa câtă avere are, era venit de curând din Turcia, stabilindu-se în orașul lor. Continua însă să mai țină hanuri peste graniță și să vândă vite armatei turcești. În oraș se mutase numai cu locuința, colo, în mahalaua de jos a orașului. Ceea ce mai prinse Sofca cu urechea și o făcu să rămână țintuită, locului de nedumerire, fu când le auzi spunând și încă îndreptățind faptul, că deși ginerele avea numai 12

ani, oricare fată ar trebui să se țină drept fericită că intră într-o casă așa de bogată și să fie liniștită că el n'o ia pentru sine, nefiind vădov și mai ales că nu mai are alți copii, ci unul singur, acest băiat de 12 ani! Sofca, cuprinsă de silă și durere, simți că-și varsă pe gât toate măruntaele și începu să se vaete desnădăjduită. Se stăpâni însă repede și ieși, ducându-se drept în bucătărie. Zărind-o, la lumina focului și a lumânării, mătușa o întrebă încet:

— Incotro, Sofchișo?

— Dă-mi broboada! Mă duc acasă. Am uitat ceva!

Abia putu rosti cuvintele acestea și luând broboada, fără să aștepte ca mătușa, încremenită, să-i înfășoare capul ca de obicei, își aruncă șalul pe umeri și pe păr ca să n'o vadă nimeni și ieși. Nici întunericul adânc al nopții, nici singurătatea și nici picurarea misterioasă a apei ce curgea monotonă în noapte, nu o speriau. Incepu să se simtă ea întreagă, nu numai copila Sofca Sofchița lui Efendi Mitu, ci o femeie în toată puterea, o făptură care-și aparține sie-și și nimănui altuia. De furie și durere își apăsa sânii pe piept, oftând înăbușit. Își trase șalvării mai sus ca să poată umbla mai repede și călca mai sigur, trecu drumul, ocolind cișmeaua de afară și intră în casă.

Și sus și jos, în amândouă caturile, luminile erau aprinse. Ca și cum nu lipsea nimeni din casă, ca și cum ea murise de mult, ca și cum o îngropaseră și uitaseră, atâta liniște și lumină pașnică domnea în casă...

Magda, care tocmai ieșea din bucătărie, zărind pe Sofca, făcu un pas înapoi de mirare. Sofca însă, o luă în pripă și, arătând spre odaia tatălui ei, sus, o întrebă:

— E cineva?

— Nu. E singur.

Sofca urcă scările. De abea zări însă, în fața porții papucii lui și începu să tremure. Totuși, își învinse teama și deschizând ușa cu putere, intră. Flacăra lumânării, pâlپând când se deschise ușa, era cât p'aci să aprindă părul tatălui. Acesta zărind-o, ca și cum ar fi intrat un străin, nu Sofca lui, se sculă rostind:

— Efendi!

Frecându-și ochii însă și trezindu-se bine, o recunoscu, și simțind de ce vine, se posomorî și începu să-i tremure colțul buzelor.

— Tată! — începu ea și acest cuvânt «tată» abea îngânat de revoltă și amărăciune, cuprindea în el toată dojana pentru cele ce făcea el cu ea.

«Nu pot! Nu pot și... nu vreau... — continuă dânsa și, simțind că în curând își va pierde curajul

și că va izbucni în plâns înaintea lui, adăogă repede:

«Nu pot și nu vreau să mă duc după el!»

Tată-său se ridică și, așa în ciorapi cum era, cu un zâmbet uscat pe buze, se apropie de ea, grăind solemn:

— Sofco fată, frumusețea și tinerețea sunt de scurtă durată...

Ceea ce o îngheță pe Sofca e că în glasul lui auzea vorbind întreaga lui experiență, chinul și amărăciunile ce îndurase în ultima vreme. Cum și el crezuse că tinerețea și frumusețea e ceea ce are preț în viață și că de aceea ajunseseră la sapă de lemn, și că el a luat pe mama ei săracă pentru că era frumoasă și că din pricina asta a suferit lipsuri și mizerii, a trebuit să rătăcească în lume și că acum, când a luptat ca cel puțin casa strămoșească să nu le scape din mâini, iată ce avea drept mulțumire...

Sofca izbucni din nou:

— Dar eu nu pot!

— Nici eu nu pot!

Și se repezi la ea. Fata, de cum îi zări pe covor degetele dela picioare sgârcindu-se, se cutremură și spre a-l îmblânzi, adăogă:

— Mi-e rușine! Mi-e rușine de prietene și de lume, tată!

— Și mie mi-e rușine!

Clătîându-se și tremurând de furie, nu atât pentru Sofca, ci mai mult pentru sine, începu să se vaete și să urle aproape:

— Dar mie nu-mi este rușine? Dar ce crezi că eu vreau? Crezi că mie îmi vine la socoteală? Oare eu nu mă întreb cum de pot face una ca asta? Și cine? Eu! Eu! Oh!

Și începu să-și strige furia pe nemulțumirea ei, cum că el numai de dragul ei se întorsese acasă, ca s'o mărite bine și că acela pe care i-l dă este copil aproape, e adevărat, dar că lucrul în sine nu este așa de grozav ca faptul celălalt, anume că el a trebuit să se împrietenească cu Marco, țaranul bădăran, să-i arate dragoste și prietenie, să trăiască în tovărășia lui. Și după această jertfă, ea «nu vrea», «nu poate»! Și el poate! El poate și trebuie să poată toate și ea nu! Tremurând de furie umbla prin odaie cu mâinile la spate, cu ciorapii căzuți, târîndu-i pe covor, cu ceafa congestionată și be-regata îngroșată, gata să-l înăbușe și, fără a se uita la Sofca, umbla și continua să vorbească singur:

(Urmează)

BORISAV STANCOVICI

Din sârbește de Elena Eftimiu

Cu desene de Boris Caragea